

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Szerkesztő és laptulajdonos: Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre ..2 frt	Főmunkatárs: Zelliger Vilmos.	VI., Érsek-utca 2. szám.

TARTALOM: Felnőttek oktatása. Lehoszky József. — A fővárosi tanítók fizetése. I. II. — Egyesületi élet. — Tárcza: Reminiscenciák. III. Váczy István. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Hirdetés.

Felnőttek oktatása.

Lelkünk eredeti jelleme, egész szellemi lényünk belső természete: az ész. Ez az, mire minden perczen szükségünk van. Ennélfogva az észnek mennél intenzívebb kiművelése képezi a néptanító egyik legfontosabb feladatát.

Legjobban hasonlítható az ész a szántóföldhöz, mely műveletlen állapotában csak tövist és gízgázt terem — tehát rossz, míg belterjesen kultiválva befogadja a belé vetett magot — és megadja a százszoros gyümölcsöt.

Ilyen az ész is! Képes az minden igazra, szépre, jóra és istenire, de hogy csirázzék s ágakat hajtszon, hogy virágozzék és gyümölcsözzék, úgy megkívánja a szükséges »serkentő s feldolgozandó elemeket«, mint a növény-mag a jó földben a nedvet, meleget, verőfényt stb., hogy »természetét fel a gyümölcsözésig kifejtthesse.«

Egyedül az ember, mint észszel megáldott lény, képes a folytonos fejlődés és fokenkénti haladás által biztosítani magának a világ-egyetemben az őt méltán megillető helyet. Sajátja az embernek az öntudatos önképzés, fejlődés és fejlesztés; sajátja az embernek a tökélesbülés, a folytonos emelkedés, haladás és művelődés, melyet egy élő lény sem képes felmutatni a földön. Éme sok szép tulajdonok mellett pedig ugyancsak az észszel felruházott embernek osztályrésze: a tévedés, hiba, véték, bűn, de ugyanazon módon: a belátás, a jobbról való meggyőződés, megbánás, jobbulás, erény és érdem is. A folytonos művelés alatt álló emberi észnek eredményei aztán: a teljes lelki világosság, értelmesség és élet-bőlesesség; eredményei: a megismert pozitív vallás-igazságok és ker. morálnak Istenhez emelő és boldogító ereje, szóval beismerése annak, hogy az ember Istentől az ő saját képére és hasonlatosságára teremtetett.

Tehát az észnek nyilvánulása a helyes gondolkodás. De hát hány millió ember koponyájában alussza örök sötétségben háborítlan álmát az ész! Parlagon hever milliók és millióké, mely ebbeli elhagyatottságában vadszenvedélyek és zabolátlan

rossz indulatok tanyájává teszi az Istentől minden jó és szépre alkotott észt.

Ismeretes népünk könnyen gondolkodás módja és indolentiája. Ismeretes teljes járatlansága az ismeretek legprimitívebb részeiben is, — mely azonban évtizedek vétségeinek róható fel — s melyet már annyiszor drágán fizetett meg.

Ily bajok legyőzésére ismét — mint rendszeren — a társadalom abbéli követelményével, miszerint a felnőtteket ne hagyjuk az elemi ismeretek forrásánál, hanem igyekezzünk azoknak értelmi és vallás-erkölesi életét tovább fejleszteni, minden az életben előforduló esetek helyes magyarázatát, szóval nekik felvilágosítást, tanácsot, tanítást és útmutatást adni — szoros kötelességünknek ismerjük. Megkívánja a társadalom és pedig joggal, hogy legyünk a szó szoros értelmében vett népnevelők, hogy ne vezessen tetteinkben önérdék, hanem ama kötelmi tudat, miszerint a közjót minden tőlünk felhető módon lelkesen szolgálni hivatásunkkal járó elodázhatlan édes kötelmünk.

Mert: »nemcsak nem közömbös, hanem inkább igen nagyon fontos dolog az minden egyes emberre nézve, hogy milyen társadalomban tölti életét, végzi munkáját, őrzi kincseit vagy testi jóvoltát: értelmes, iskolázott s vallás-erkölcsös emberekében-e, avagy tanulatlan, állati ösztöneikben semmi ismeret és nevelés által meg nem fékezett lények között.«

A vagyonos osztályoknak pedig fölöttebb való nagyobb érdeke, hogy a nép, mely körülveszi, buta ne legyen. »Ennek nemcsak a maga ismereteire, műveltségére és tudományára van szüksége, hanem ügyesebb segéd munkások özönére is, a rendesebb emberek sokaságára, a felvilágosodással és erkölcsökkel járó közbátorságra és állandóbb voltára az életnek és a fejlődésnek... a tudomány ezt be is látja, ellenben a tudatlanság nem lát be semmit.«

Ily elszomorító tapasztalatok, de annál magasztosabb elvek által vezéreltetve hírdettem gyűlést múlt 1890. év november 1-én Rudóbányán az iskola helyiségében.

Indítatva éreztem magam annak elhatározására,

miszerint e népet, mely egész életén át a nehéz bányamunkával keservesen keresi kenyerét, s mely az elvadult s fékvesztett szenvedélyek: pálínkaivás, erkölcstelenség, lopás, gyújtogatás és stbnek már-már rabjává kezd lenni, a téli estéken 6 órától 9-ig történendő ingyenes felnőttek oktatásával elfoglalom, illetve regenerálom.

Az említett gyűlésen az ige testté lón, amelyben »szerény« indítványom lelkesült tetszéssel találkozván, rögtön 42-en s azóta folyton jelentkeznek abban résztvehetni. Az említett naptól folyik a tanítás — merem állítani meglepő eredménnyel — s az oktatási órákról ok nélkül elmaradni egyik sem tartaná tisztességes férfinek illőnek.

Hogy mit tanulnak itt a felnőttek, azt minden tanító gondolhatja, de kívánatra — annak idején kidolgozott tantervem a t. szerkesztő úr b. engedelmével — e lapok hasábjain felmutathatom.

Tanzereknek sem vagyunk híján, mert a tagok a világitás, tankönyvek, lapok és folyóiratok költségeit önmaguk viselik.

Tisztelve a szerénységet, nem nagyzás, vagy valami mellékes tekintetből, de hivatalos kötelességemnek ismervén e körülményt egyház-hatóságom, valamint a tanfelügyelői hivatalnak jóváhagyás, illetve szives tudomásvétel végett bejelenteni, mire a tanfelügyelői hivataltól következő válasz érkezett:

»1411. sz. Borsod-megye m. kir. tanfelügyelő-sége. Tisztelt Tanító Úr! A felnőttek oktatásáról szóló értesítést örömmel fogadtam. Ohajtom, hogy buzgó fáradozását siker koronázza s ne keljen tapasztalnia, hogy a jelentkezők idő előtt elmaradozzanak az oktatási órákról. Ha a régi jó időket élnek, midőn a közoktatási kormá-

nyunk a felnőttek oktatóit is díjazni tudta, szívesen ajánlanám Önt tisztelet-díjra. Ennek híján azonban nem tehetek egyebet, mint elismerésemet fejezni ki önzetlen fáradozásáért, nemes buzgalmaért. Vajha ön példája másokra is buzditólag hatna. Maradtam hivatalos tisztelettel Miskolcson, 1890. december 19-én Hidvégi Benő s. k. kir. tanfelügyelő.«

Ehhez nem kell kommentár! . . . de szabadjon tisztelettel ama megjegyzésemet nyilvánítani, miszerint a tanfelügyelő úrnak jelzett aggodalma: hogy a jelentkezők idő előtt el ne maradozzanak az oktatási órákról — a tanító személyiségétől és a benne helyezett jól mérlegelt személyes bizalomtól sokban függ és biztos megnyugtatóására szolgálhat.

Lehotzky József tanító.

A fővárosi tanítók fizetése

cz., lapunk 4. számában megjelent cikk erős visszhangot keltett. Egyszerre két hozzászólást is kaptunk. Közöljük: de miután valóságos harc látszik keletkezni a férfi- és nőtanítók között, a további hozzászólásoknak helyet nem adunk s a vitát ezennel befejezzük.

I.

Egyenlő fizetés — de nem egyenlő munka.

T. szerkesztő Úr! Engedje meg, hogy csekély személyem is egy pár szót szólhasson a budapesti tanítók fizetés-emelése tárgyában megindított mozgalomhoz.

A mozgalmat megindították részint a tanítók, részint pedig a VII. k. 2. számú iskolaszék, ami

A tanító elfordulva, önkénytelenül mosolyog a különféle grimace-okkal és hanghordozással kísért demostenesi szónoklaton. Hagyján! Felelnek a gyermekek kezdve az olvasáson. Közbeszól az elnök egy helyütt: Nem jól van! »törött búza!« Néznek a nebulók — mert hát »török buza« volt az.

Nézzük a »nyelvtanogot!« Homerosi kacaj lenne a duplica, ha a tanító szigorú tekintete meg nem akadályozza. Az elnök mindig a tanítóra néz, ha ez »igent« int, nyomban rá mondja: »jól van!« Ezt a tanító észreveszi s az egyiknek ezen feleletére: a svájcer tehenet azért hívják úgy, mert Angolországból származik, próbául *igent* bólintott. A tudákos elnök úr egész hősi arccal közbevág: »abbizon', ott abba a' Angolországba jó' svájci tehenek teremnek.« Ne neked boldogtalan Anglia!

Jött a számtan. De már ekkor megszólalt az egyik gatyás is. »Ha éd's anyád elmén a piacra, visz magával 2 pöngöt, vesz rajta 32 krajczáré' zöcsiget, 40-é lisztet, 36-é húst; mennyi pénze marad még?« Ezt kérdezte egy első osztályútól, aki össze-vissza 6 hónap óta ismeri az iskolát. S azután még diadalmas szemöldökhúzással mereszi tekintetét a vendégekre, hogy ő milyen

TÁRCZA.

Reminiscenciák.

III.

Vizsganap van, 8 órára volt megírva a bizottság megérkezése a tanyai iskolához. Hát az igaz, nemcsak pontosak, de túlpontosak is voltak, mert már 1/48-kor az udvaron állt az ordináncz. Engedtesék meg e vizsgának hű képét festenem.

Futnak a nebulók a tanterembe, mert hát a tanító úgy festette le a vizsgáló urakat, kik jeles tulajdonaik és fontos kiküldetésükben rejő hivatásuknál fogva kiváló tiszteletet érdemelnek. Mint egy féltek tőlük.

Különben: két gatyás, meg egy kaputos — ha otthon van — csizmadia. Hja, a tanügy előmozdítására ők hivatottak . . .

A kaputos felteszi a talán Mózes idejében gyártott pápaszemet; ő az elnök.

»Kedves gyerek . . . fiai . . . Hát ma vizsga van . . . lesz . . . Együttünk, hogy meglássunk, mit csináltak egész évbe.« Pedig 5 hónapig tartott a tanév.

ettől igen dícséretes és nemes tett. De azért e mozgalomnak nem lesz az az eredménye, amit eleinte czélul tűztek ki maguknak. És pedig azért, mert az eredeti czél az volt, hogy a *tanítók* fizetése emeltessek, — most pedig már a tanítónőket is kéri. És miért kéri ezt a *tanítók*? Azért, mert az első enquete-n az egyik delegátus kijelentette, hogy a tanítónőket is kell belevonni, mert különben, amint hallotta, azok ellenmozgalmat indítanak. Erre aztán az *erős nem* megretrált, mert hát hölgyekkel kikezdeni nem akarnak.

Ugyan mire alapíthatnák a tanítónők ellenmozgalmukat? A miniszter úr nyilatkozatára: egyenlő munka, egyenlő fizetés. A miniszter úrnak a tévedése, miután nem practizáló tanító, megbocsátható. A tanítónőknek ennek felhasználása, mint érdekelt feleknek szinte, nem megbocsátható, de érthető. A tanítóknak ebbe való belegnyugvása azonban se nem érthető, se meg nem bocsátható.

Hát valóban egyenlő-e a munka? Nem egyenlő az bizony, sem qualitative, sem quantitative.

A munka minőségére különbözik, mert a leányok sokkal szendőbbek, jobb magaviseletűek, szorgalmasabbak, mint a fiúk. Ezt senki el nem viathatja. Tehát így a tanítónők dolga könnyebb. Mennyiségileg két oldalról is mutatható ki, hogy a munka nem egyenlő. Az egyik, hogy a leányosztályok soha sem oly népesekek, mint párhuzamba vonható fíosztályok. Ahol pedig több a gyermek, okvetlen keményebb a munka is. A másik a heti órák összege. Ezt ugyan már kifejtette a mult heti czikkirő úr is, de nem úgy, hogy azt mindenki megértse. Hogy ezt jól megérthessük, vegyük elő egy 4 fi- és 4 leányosztályból álló iskolának munkabeosztását. Óratöbblet van a fiúiskolában a

3. és 4. osztályban 2—2 rajz és 2—2 torna-óra. Miután az igazgatónak nincs óratöbblete, tehát 3 emberre marad 8 óra. A leányiskolában van a 3. és 4. osztályban 2—2 kézimunka óra, azaz összesen 4 tanítónőre 4 óra. Hát ez egyenlőség? De menjünk tovább. Igen sok iskolánál az 1. fíosztályban tanítónő van és akkor az arány úgy áll, hogy 2 tanítóra esik 8 óra, 5 nőre pedig 4 óra. Hát arról mit szóljak, hogy a legtöbb iskolánál van kézimunka-tanítónő külön s így 4 vagy 5 tanítónőnek óratöbblete 0. Rajz- és tornatanító külön pedig nincs. A mely iskolánál pedig V. VI. osztály is van, ott rendesen minden *tanítónak* kijut a 25, 26 órája. A tanítónők ugyan azzal szokták álláspontjukat védeni, hogy a leányosztályokba is be lesz hozva a torna. Elhiszem, de a mig meg nem történik, nem támaszkodhatnak az egyenlőségre. Az az ok, hogy a tanító családot eltartani köteles, mig a nő csak önmagát, úgy látszik ma már nem fog, mert hova-tovább úgy forog a világ, hogy a nők akarják férjeiket eltartani, vagy hogy a férfiak annyira süllyednek, hogy nejeik által tartatják el magukat. Az a legszomorúbb, hogy ezen elsatnyulását a férfitékintélynek fölülről kezdik pártfogolni, és hogy meg nem gondolják, hogy a mely fizetés elég lehet egy magános nőnek, az nem lehet elég egy családfenntartó férfinak.

De hát, hogy a miniszter úrnak is eleget tegyünk, a tanítóknak is nagyobb fizetést biztossítsunk és a tanítónőknek is igazuk legyen, ajánlom, hogy kéressék, miszerint *a tanítóknak a mostani 26 órai heti kötelezettség mellett fizetésük 1000 frtra és 300 frt lakbérre emeltessek, a tanítónőknek pedig heti kötelezettségük 22 órára szállíttassék le.*

De vannak ennek a memorandum beadás érdemének másik oldala is. A delegátusok megcsinálták,

ügyesen kérdezett! Az a, született tanító, akiben egy másik Pestalozzi veszett el!

A tanító nem állhatta meg szó nélkül és figyelmezteti, hogy ez nem első osztályba való kérdés. »Hm, tanító Úr, ilyeneket kő tunnya már ezeknek is!»

Jött a vége. Egy szegény teremtes kiáll a palaczra, megköszöni a türelmet (bizon' volt mit, de a gyermekeknek), többi között ezeket mondva: »köszönjük a *tekintetes* vizsgálóbizottság (mélyen tisztelt — ennyiért apprehendálnak!) kegyességét...» Bizony a *tekintetes Úr* manapság soknál kidukál, muszáj!

Az ezen megtiszteltetésre szóló replicát nem akarom egész szövegében közölni, csak egy érdekes passzust idézek belőle. »... A tanító urat, tava össze vót, mikő főfogadtuk; úgy látszik, megszógáta bérét, pedig sokan akarták, hogy *ecsapjuk*; én embere leszek« stb. stb.

Ne mondd nyájas olvasóm: érteni kell a nép egyszerű gondolkozását. Ezt én is értem s mivel értem, lelem fel ám az idézett szavakban és az említett eljárásban azt a pökhendi dolyfősséget, azt a nyomorult helyzetet, melylyel vesznek s melyben a hálátlan társadalom látni szeret. Szeret?!

Igen, szeret, mert ha a többség nem volna indifferens, ha a még nagyobb többség méltányolni tudná a népiskolát és annak vezetőit, a schlendriánságnak, a sok visszásságnak, a véres verejtéssel keresett s mégis oly fukaran adott díjazásnak — állásunk e nagy horderejű tényezőjének — kedvezően kellene alakulniok.

Ne mondja a nyájas olvasó: hát minek lettél tanító? Azt se vesse oda: ilyenekkel kár pertraktálódni! Az kiabál, akinek háza ég, s — hogy a közmondással éljek — ott vakarjuk, ahol viszket; néma gyerekeknek anyja se érti szavát, mig a jajgató olykor-olykor jöszivekre lel.

Mi tőrünk, még csak nem is strikkolunk, mert a hazáért, a közös föld javára munkálkodunk, s mert biztat a remény, hogy jönni kell egy időnek, mely után százezer collegám áhitozva emeli sovargó fohászait!! — — —

Tántorg az ember feje, hogy a műveltnék, tudományosnak és sok másnak deklarált XIX. században még nem jöttek arra, hogy a tanügy nem olyan, amit bárkire rá lehetne bízni. A szántóvető ért az ekefogáshoz, a eszmadia ismeri a kaptafát (talán a lábszijjat is!), de az iskola ügyeihez — akár a hajdú a harangöntéshez.

sőt talán már be is adták, de azt nem kérdezték, vajon a tanítóság többsége helyesli-e? Hisz már a delegációban is, melyet pedig maguk válogattak össze, volt ellentmondás. És vajon, ki küldötte őket? A népnevelők egyesülete egy párt, csak-hogy a választáson kevesen voltak. Egy párt a budai egyesület, egy párt pedig a hivatalos testület elnöke, utólagos jóváhagyás reményében. Ez nem volt helyes beosztás. Ha a tantestület zömének véleményét akarták volna tudni, azt úgy érték volna el, ha minden tantestület a maga kebeléből az enquete-be küldött volna egy tagot, ki a tantestülettel megbeszélvén a dolgot, annak véleményét képviselte volna. De így . . .

Ez a memorandum minden tekintetben el van hibázva, hamis alapon áll és azért nem is lesz semmi fogantatja. Vegyük azt, hogy 500 tanító és tanítónőn felül van Budapesten, ezeknek mindnyájuknak többet adni a mainál nagy rubrika, ezt keresztül nem visszük, annál kevésbé, mivel a beteghelyettesítés sokba kerül a fővárosnak és ebből, mondhatom, az oroszlánrészt a tanítók veszik ki maguknak. Ha azonban csak a tanítók részére kértük volna azt, bizton számíthatunk volna rá. Vegyük csak, ha egy bizottsági tag azt mondaná: »Mit? Egy magános nő nem tud megélni 800 frt fizetésből és 250 frt lakbérből?« Erre tessék felelni! De ha csak a tanítókról szöveget voltunk volna és valaki ily kérdést feltenne, annak meg is lehetne felelni.

Sokat tudnék még elmondani a tanító és tanítónő közötti különbségről, de úgy hiszem elég volt egy sütetre. Csak még sajnálkozásomat akarom kifejezni a fölött, hogy az alkalmas időt ily gondatlansággal elfecsérelték és a biztos sikert oly kétségessé tették.

Várnay.

Egyfelül panaszkodnak a nevelésügy hátramaradásáról, ki ennek az oka? Másfelül az iskolának magas színvonalát, általános előrehaladását emlegetik; hát elég magasan áll, még emelkedni is fog, csak a mai viszonyok maradjanak meg. Vannak persze a zöld asztalnál, még úgy nagy városokban is, akik a tanító társadalmi állását érintve, visszaemlékeznek, nem is vissza — hanem lelkük előtt lebeg, mikor a boros hordóban rajzolnak egyik-másik társunkat, mikor az ábe vala majdnem összes tudományunk. Pedig a világ csak Krisztus Urunk születése óta 1891-szer fordult meg.

Igen, mert hát még mindig nem néznek az illetékesek mélyebben. Az iskolát névről és információkból ismerik. A főmotor hiányzik, mert a vezetőket a tanügy nemcsak nem érdekli — tisztelet a kivételnek — hanem maguk is megvetéssel szólnak a falusi preceptorról. Az olyan végzett földbirtokosokból lett Nagyságos Tanfelügyelők alig hihetem, hogy a tanügyet előmozdítsák. Azonban erről máskor, most csak annyit jegyez meg: Pompás! Haladunk! Csak úgy, s aztán rendben lesz minden!!!

Váczy István.

II.

»K o l l é g a.«

Cuique suum. Mindenkinek a magáét. Latin közmondással végződik az a cikk, amelyet a férfi-büszkeség és a szégyen érzete diktált a »Népnevelő« f. é. 4-ik számában megjelent »a fővárosi tanítók anyagi helyzete« cz. cikk írójának. A szégyen érzete, mivel a f. v. tanítók fizetésemelési mozgalmának azoknál, akik azt legelsőbbben kezdeményezték és csakis a férfiakra kívánták szorítani, úgy látszik az a tiltkos, be nem vallott rugója: bántja őket az a körülmény, hogy ugyanazon a pályán a gyenge nem ugyanannyit képes keresni, mint az erős.

Egyenlő munka, egyenlő fizetés. Ennek az igazságát nagyon érzik a cikkező és társai s azért azt iparkodnak kimutatni, hogy a jelen viszonyok között nincs egyenlő munkájuk a férfi- és nőtanítóknak. Ennek igazolására felhozzák azt, hogy az összes tanítók heti 26 órára köteleztek. Tehát elismerik, hogy egyenlő a kötelezettség. De — azt mondják — ez csak papíron van így; valóságban a férfiak legtöbbször tényleg megadja a 26 órát, míg a nők »rendesen 19—22 heti óra között mozognak.« A különbséget az teszi, hogy a férfiak tornát és rajtot is tanítanak, míg a leányoknál előfordul mellékórákra, a kézimunkára, legtöbb helyen külön kézimunka tanítónő van. Ugy látszik P . . . s úr elfelejtette, hogy ezt a különbséget a főváros is megszivlelte már több mint 15 év előtt s annak elenyésztetésére elhatározta, hogy több új kézimunkatanítónőt ki nem nevez, hanem a kézimunkatanítást az illető osztálytanítónőkre rója. Hogy a régi kézimunkatanítónők 15 év alatt még mind ki nem haltak, arról a jelenlegi tanítónők nem tehetnek. A különbség azonban mihamar meg fog szűnni s így ezen az alapon fizetéskülönbséget kívánni — mely a munkakülönbség megszűnése után is fennmaradjon — nem lehet. Meg aztán: nemcsak külön kézimunkatanítónők léteznek, de akárhány iskolában van külön torna- és rajztanító is alkalmazva.

Még egyet az óraszámok egyenlőtlen voltáról. Nemcsak a férfiak és nők, de maguk a férfiak között is szokszor nagy különbség van az óraszámokban. Van olyan férfitanító is a fővárosban — és nemcsak egy — akinek 19 a heti órája. Mért nem kívánják ezek fizetésének redukálását?

Teljesen igazságos állapot csak akkor állhatna be, ha a tanítóság fizetésszabályzatának alapját a heti óraszámok, respektíve az adott órák képeznék. Pl. a III. fokú tanító kapna minden heti óráért 30, a másodfokú 35, az elsőfokú 40 frtot, a mellékórákért (torna, rajz, kézimunka) 20, 25 és 30 frtot. De azt hiszem, a fizetések ilyenmő szabályozását maguk az antifeminalis mozgalom indítói sem kívánják.

Amit még az ipariskoláról és a protekcióról ama cikk tárgyal, az nem is tartozik szorosan ehhez a témához.

A férfitanítók a tanítónőkkel való társalgás, hivatalos érintkezés és testületi ülések alkalmával

nagyon szerelik hangsúlyozni a kollega szót, a mely őket sok kimélettől felmenteni látszik. Tegyen kiki meggyőződése szerint. De ha itt kolléga, kolléga ott is. Kolléga a fizetésben is, mert egyenlő bizony munka. És: quod uni justum, alteri aequum.

Egyesületi élet.

A kath. tanítók nagygyűlését előkészítő bizottság üggyiratai.

A *szalka vidéki* róm. kath. tanító egyesület a magy. orsz. kath. tanítók első nagygyűlésének eszméjét 1890. szept. 4-én V. Mikolán tartott tanácskozási üdvözölte s magáéva tette. Az előkészítő bizottság felhívásában foglalt pontokra nézve az egyesület válaszmánya és ad hoc meghívott tagjai Vámos Mikolán 1891. január 12-én tartott értekezletükben a következő határozatokat hozták:

I. tétel. Az 1868-ik népiskolai törvény módosítása. Az 1868-ik törvényhozás a népiskolai törvény alkotásánál szem előtt tartotta a történeti multat, hazánk viszonyait, a vallás nagy horderejét, midőn a hitvallásos népiskolák létjogsultságát elismerte, szentesítette; a hitv. iskola dologi oldalát azonban elég szűkkeblűen, inkább facultative az ugyanazon évi t. cz.-nek 25 §-ába szorította, melyet két évtizeden át majd a községi képviselő testületek, majd a közíg. bizottságok rendeletei még a törvényhozás legjobb intencióját is félre magyarázták: a kath. iskolát, ha el nem közösíthették, segély nélkül hagyták. Ennek súlyos terheit viseljük még ma is! Mert míg a protestáns felekezeteknél az isk. ügy az önkormányzat szervezetébe már előbb-ről befoglalva levén, mi — megszűnve a kath. vallás, államvallás lenni — iskoláink fenntartására nézve alapunk nem levén, a legnagyobb anyagi küzdelmekbe jutottunk. Előbb a hívő polgár és a polgár hívő volt, s így a kath. hívek benn voltak a törvény által is egyedül ismert polgári községben, mely az iskolát gondozta, gondozta pedig az iskola is nyert és rendelkezésére álló közös községi vagyonból.

Az elméletben felállított kath. hitközség a gyakorlatban és törvénnyel elismerve ma sincs; az iskola kiadásait, melyek a kor haladó szellemével és a törvény intézkedéseivel évről évre szaporodnak: csupán és egyedül a már sokféleképen megadóztatott kath. hívek önmegadóztatásából nyerhetnek és nyernek fedezetet.

Mi közel ezer év óta szolgáljuk a drága hazát, szolgáljuk a községet s mivel a polgári község vagyona a hívő polgár vagyona is, az igazság szent nevében kérjük az úgynevezett községi állami iskolákkal a kath. hitv. iskolák egyenjogosítását különösen oly községekben, hol a kath. iskola egyedül áll és a visitációk az 1863-ban kormány rendelettel felvett iskolai vallományok, melyeket az 1868. t. cz. meg nem semmisített, az egyedül fennálló kath. iskola fenntartójául a községet természetesen

a polgári községet vallja: akár a tanító javadal-mazása, akár az iskola dologi érdekében szükségessé vált kiadásokat viselje, kérjük a 25 §-nak parancsoló intézkedését.

Fő czél: a jó iskola! és a létező alapot könnyebb segíyezni, mint újakat teremteni.

II. tétel. A kath. népiskolai tantervek revidiója. Az 1868 t. cz. a tantervek és a tananyag megállapításánál figyelmen kívül hagyta a vegyes és osztatlan nép vagy falusi iskolák különlegességét. A túlhalmozottság és ebből kifolyólag a lezke-rend elaprózása tarthatatlan és kiviheletlen levén ezekre nézve kérünk új rendelkezést és pedig:

1-ször: az ily vegyes osztatlan népiskolának beosztását két-két csoporttal a hat évi korosztályt véve alapul három osztályba sorozni véleményez-zük, mi maga után vonja az új lezke-rendet is, és pedig d. e. három: d. u. két órai beosztással.

2-szor. Tananyagul elégségesnek tartjuk az I. II. osztály részére: vallás-erkölcs, irás-olvasás, fo-koztosan beszéd és értelemgyakorlatok, fej- és jegyekbeli számolást; a III. osztályban az elemi iskola feladatához képest, amazok kibővítését és a reáliák elemeit olvasó könyvek alapján.

III. tétel. A kath. tanító-képzés reformja. Tekin-tettel arra, hogy még mindig kevés a tanító, négy latin vagy reál iskola után elégnék találjuk az 1868-ik évi t. cz.-ben is elrendelt három évi tan-folyamot; de kiváló figyelmet kérünk a képzés in-tensivítására. Az első évi tanfolyam inkább ismét-léssel és az előírt tantárgyak nagyobb terjedelmű felölelésével foglalkoznék a gyakorlati életre, a 2. és 3. évi tanfolyam anyaga lenne a nevelés és tan-ítási tudomány, elméletileg és gyakorlatilag.

Tekintve, hogy a hitv. iskolák tanítói legnagyobb részben egyszersmind kántorok, mi egy személy-ben oly szépen és nemesítőleg összefér; tekintve, hogy az újabb nemzedéknél sok kivenni való mu-talkozik: mindenek felett az egyházi szellem fejlesztése, biztosítása és az egyházi ténykedések iránti rokonszenv, végül az ének és orgonálás tan-ítása érdekében kiváló gondot kérünk fordítani, s éppen e célból óhajtjuk, hogy az egyházi Ha-tóságok által fenntartott tanítóképző intézetek, mennyire lehet belső tápintézzel szerveztessenek. A költségek fedezésére legjobb tudomásunk szerint a közvetlenül érdekelt lelkészkező papság és a jobb módú tanítók legalább önkéntes megadóztatásra volnának felszólítandók.

IV. tétel. A kath. népiskolai tankönyvek kérdése. Az utolsó időben megjelent kormány-rendeletek és a tanfériak általánosan elfogadott álláspontja levén, hogy a törvényben előírt reál-ismeretek elemei olvasókönyvek alapján taníttassanak, s mi-után ily olvasókönyveket még nem birunk, mert a szt. István társulatnál megjelent Mocsy és társai féle éppen az általunk képviselt vegyes osztatlan népiskolába sok is, drága is; mély tisztelettel já-rulunk a Nagyméltóságú püspöki karhoz, hogy ily kath. jellemű olvasókönyvekről gondoskodni mélt-óztassék, hogy e tankönyvek tekintve, a nép elszeg-ényedését, lehetőleg olcsók és tekintve a falusi is-koláztatásnál a rövid szorgalmi időt lehetőleg rö-

videk legyenek. S hogy ezen olv.-könyvek használata és kezelése megkönnyíttessék, ohajtandónak véljük, hogy minden egyes olvasmány tartalma végül apró kérdésekbe foglaltassék. Méltányosnak véleményezzük, hogy az egyes tankönyvek megírására nyilvános pályázat hirdettessék, miszerint egyes tanítónak ezáltal alkalom nyujtassék saját tankönyveinek kiadására, vagy ha kiadót talál csupán a saját egyházi Hatóságának jóváhagyása is elég legyen.

V. tétel. A kath. tanítók anyagi helyzete. Felesleges a tanítóság sanyarú anyagi helyzetét esetezni, hisz a napi kérdések közt foglal helyet. Maga a törvényszabta minimum oly csekély, hogy a rendszeren családdal bíró, valóságos nyomorral küzd. Hát még a hol, mint sok helyen, a jövedék még e minimumot sem éri el?! Vagy mint két esetben majd az egy század előtt az akkori viszonyokhoz felvett, de már végre sem hajtható visitatiók szolgálnak a javadalom alapjául? majd a nép elszegényedése teszi lehetetlenné? Azért mindenekelőtt a Nagyméltóságú püspöki karhoz mint Főhatóságunkhoz fordulunk és kérjük, tekintve ez ügyet belügynek és az 1. pontban kifejezett jogos óhajlásunkat, a törvény revízióját a magas kormány-nál akként eszközölje ki, és a minimumot 400 frtra megalapítsa, hogy így a község, melyet szolgálunk s melyet a költségesebb közös iskola adótól megkímélünk, állásunkhoz illően javadalmazzon. Ezt, sőt még többet is érdemlünk a magas kormány intézkedésétől. Az egyszerűen elvett jegyzőségért sem nyertünk kárpótlást; ennek fejében kérjük a már egy év óta hangoztatott nyugdíj revíziót, akként, hogy a nyugdíjképesség 30 évi szolgálat után jogosult legyen és az alap erejéig a teljes nyugdíj élvezete beszámítva a kántori fizetést is, ne 1870. évtől, hanem a lehetőleg távolabbi időtől számítassék; a nyugdíj évi járuléka pedig leszállíttassék.

Végre tekintettel arra, hogy a visitatiókban előforduló elnevezések: ludi magister, magister scholae, docens, ugyan egyet jelentenek: a kántor, tanító és a tanító kántor egy személyben, s habár a régi okmányok irányával a javadalmazás kántor cím alatt jeleztetik; de mivel első helyen tanító: kérjük, hogy a magas kormány miként a szoros értelemben vett tanító, úgy a kántortanító ingatlanai is az egyenértéki adótól felmentessenek; sőt méltányos lenne, hogy a hol a fizetés a törvényes minimumot sem éri el, a IV. kereseti adótól is felmentessenek.

Ohajtandó volna, hogy a tanítók fizetése a községi költségvetésbe felvétetnék s így az előjáróság által fizettetnék ki.

VI. tétel. A segély alap, kath. tanító, árva menedékház. 1. Ezen alap, mint a magy. orsz. kath. tanítóság legbiztosabb kapása, a magyarországi kath. tanítói kar közös kincsének, tulajdonának tekintessék.

2. Ennek erősítéséhez, gyarapításához, minden hazai kath. tanító-egyesület s minden egyes tanító, a míg hivatalos ténykedésben áll, egy meghatározott összeggel köteles hozzá járulni.

3. Ezen módon fejlesztessék az alap oda, hogy tetemesebb és nagyobb mérvű segélyezésben részesíthesse a tanítók özvegyeit, árváit, különösen pedig a tanítók tanuló gyermekeit.

Midőn mi megtakarított földeinket felajánljuk, mely tisztelettel járulunk egyszersmind a Nagyméltóságú püspöki karhoz, hogy azt segélyezni s ohajtott sikerhez juttatni méltóztassék.

VII. tétel. Az országos kath. központi iroda szervezése. Miután egy központi irodának fenntartása költséggel járna, czélját és tevékenységi körét egyelőre csak sejtjük, különösen mivel a szt. István társulat a Nagyméltóságú püspöki kar megbízásából és felügyelete alatt a kath. elemi iskola könyveket nem csak kiadja, hanem egyik szakosztálya által ellenőrzi és revidiálja: ezen szakosztály működését ez időszerint elégnék találjuk; vagy legfeljebb képviselőlet által annak kibővítését, hatáskörének szélesbítését ohajtanánk, hogy itt és így minden intézkedés a Nagymélt. püspöki kar jóváhagyásával történjék.

Mutassuk meg a kath. vallásos szellem egyik fő jellegét, hogy nem szégyenlünk engedelmeskedni s míg az ellentábor a függetlenségben szabadságot, mi a függésben szabadságot keresünk.

Kelt Vámos-Mikolán, 1891. január 12-én.

Veszélák Lajos,
e. jegyző.

Kovács József,
Elnök.

Irodalom és művészet.

— **Egyházipolitikánk** vagyis *a magyarországi katolicizmus egyházipolitikai fonákosságát feltáró napi kérdések, különös tekintettel a «kath. autonómia»-ra és a napirenden levő »fibr. 26-ki rendelet«-re.* Irta dr. Laurán Ágoston, szt. Ágostonról nevezett kalocsai cz. apát, nagyvárad g. sz. kath. kanonok. 260. lap. — A tudós szerzőnek a »M.-Állam«-ban megjelent cikkeinek gyűjteménye e mű, mely a czimben feltüntetett fontos kérdésekről bő és alapos tájékoztatást nyújt. Ajánlatunkra nem szorul. Ára 1 frt.

— **A családi életben** sokszor merülnek fel olyan kérdések, melyek csak hosszú kérdezősködés után oldatnak meg. Ennek elejét veendő, utalunk olyan jeles irodalmi vállalatra, mely a családi nevelés, egészségügy, háztartás és gazdálkodás köréből egy-egy éven át szakemberek tollából eredő cikkekben s száz meg száz apró közleményben — receptekben — irányt és tanácsot ad, melyeknek bárki is jó hasznát veheti, s nem lesz kénytelen egyik-másik kérdésben ide-oda kapkodni. Ez a speciálítás irodalmi vállalat, a rövid idő alatt közkeveltségnek örvendő »*Házi Közlöny*«, melyet a IV. évfolyam alkalmából ismételtelen minden háztartással és gazdálkodással bíró családapának, de főleg családanyának a legmelegebben ajánlunk, mert amit e kitűnő lapban olvasnak, annak a háztartás körében gyakorlati értéke és becsé van. Ez valódi házi barát, kit szívesen kellene fogadni minden családban. Megjelenik *Aradon Záray Ödön* avatott szerkesztésé-

ben s előfizetési ára egy évre 3 frt. A ki e közhasznú füzetes folyóirat iránt érdeklődik, kérjen mutatványszámot, melyből bővebb tájékozást nyerhet.

— **Jézus szentséges szívének hirnöke**, havi folyóirat f. é. februári száma következő érdekes tartalommal bír: Jézus szívének menyasszonya. Az események igazolják. Naplójegyzeteimből. Keresztút. VIII. állomás. A hitélet mozzanatai hazánkban. Ki ő? Mi ő? Hol van ő? Jézus Szíve az oltáron. II. Jézus szent. Szívének áldásai. Erős hit. Előfizetési ára egész évre 1 frt 50 kr. — Társalapja pedig *»Szűz Mária virágos kertje«* a következővel: A szűz Anya könyei. A rózsafüzér magyarázata. Nagyasszonyunk kegyhelyei hazánkban. XLII. Gyertyaszentelő Boldog Asszony napjára. Légy egyetlen boldogságom! Vadrózsa-levelek. Százszor üdvözlégy Mária! Mária szeplőtelen szívének jelvényei. Legyünk kitartóak szűz Mária tiszteletében. Krónika. Előfizetési ára 1 frt, a Hírnökkel együtt 2 frt 30 kr.

VEGYESEK.

Az **»Ungberegmegyei«** r. kath. néptanító-egyesület központi választmányának 1890. decz. 18. tartott gyűlésén *Szabó József* egyesületi főjegyző felhívta a kpti választmány figyelmét a dr. Komlóssy Ferencz orsz. gy. képviselő úr által megindított mozgalomra: *az 1891. évben tartandó orsz. kath. tanítógyűlésre*; egyszersmind tüzetesen ismertette azon tétéleket, melyet dr. Gyürky Ödön a *»Népnevelő«* cz. lapban e gyűlés tárgyául ajánlott. A közp. választmány a legnagyobb örömmel üdvözölte az eszmét, a tétéleket pedig magáévé téve, felkérte a tanítói köröket ezek kidolgozására. (Iskola.)

»Iskola«, kath. nevelési és tanítási havi folyóirat t. laptársunk febr. számától kezdve *»orsz. kath. tanítógyűlésre«* cz. rendes rovatot nyitott, mely alatt készséggel ad helyet az orsz. tanítógyűlésre vonatkozó cikkeknek, javaslatoknak. Mikor fogja ezt a szintén *»kath.«* Népiskolai Tanügy megeseledni? Addig bizonyára megöszülünk!

Bodnár Gáspár segédlelkész, a *»Téli Esték«* buzgó szerkesztője püspöke Meszlényi Gyula úr Ó méltósága által a szatmári tanítónőképző intézethez tanárrá neveztetett ki. Gratulálunk, a jól kiérdemelt jutalomhoz. (»I.«)

A segédtanítók ügye. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 22.647/890. szám alatt valamennyi megye és város közigazgatási bizottságaihoz és az egyházi főhatóságokhoz, a köv. rendeletet bocsátotta ki: Népiskolánk ügyének általánosan érzett hiánya, hogy sok iskolánál a segédtanítói állomás nem lévén rendszeresítve, a rendes tanító fogadja fel és tartja el a segédet. Ezen eljárás mellett a felettes hatóságok a segédek törvényszabta előképzettségét a vagy javadalmazását nem ellenőrizhetvén, igen természetes, hogy a tanító a

reá nézve lehető legkedvezőbb feltétel mellett iparkodik segédet szerezni, és gyakran oly egyéneket alkalmaz segédtanítókul, kiknek összes előképzettségök az elemi népiskola négy osztályának bevégezéséből áll, és a kiket oly feltétellel fogad meg, hogy őket a tanítói képesítő vizsgálatra előkészíti.

— Ily egyének működése nemcsak határozottan kárára van az iskolának, nemcsak kockáztatja a tanítás folytonosságát és sikerét a csaknem évről-évre beálló változás miatt; hanem azon felül az 1876. évi XXVIII. t. cz. 13. §-a 1. és 2. pontjában foglalt határozatba is ütközik, melynek értelmében segédtanítókul csak okleveles tanítók avagy tanítóképezdét végzett egyének hívhatók meg és a meghívás a községi avagy felekezeti iskolaszék hatáskörébe tartozik. Továbbá különösen felekezeti iskoláknál az egyházközség anyagi érdekével sem egyeztethető össze, hogy a gyakran jól javadalmazott kántortanító csupán a sokkal csekélyebb kántori teendők elvégzéseért az egész javadalmat élvezi s egyéb teendői miatt, vagy csupán kényelemszeretetből, a tanítást segédtanítóval végezteti s néha ennek díjazását is az egyházközség által fedeztetti. Ellenkezik végre ezen eljárás még a tanítói nyugdíjtörvény rendelkezéseivel is, melyek ugy a javadalomhoz, mint a nyugdíjhoz való jogosultságot a tényleges tanítói szolgálathoz fűzik. Feltétlenül helyeslésemmel találkozok tehát az egri érsek úr 1888. évi 3718. sz. alatt kelt körrendeletében foglalt intézkedés, melynek értelmében ott, hol segédtanítói állomás nincsen rendszeresítve, az illető kántortanító még ideiglenesen sem alkalmazhat segédtanítót, hanem köteles a tanítást személyesen végezni; ha azonban netalán körülményei, aggkora vagy betegeskedése a segédtanító alkalmazását szükségessé teszik, ezt az illető kántortanító jelentse be az iskolaszéknek és ennek véleménye kíséretében az egyházkerületi tanfelügyelő utján kérjen engedélyt segédtanító tarthatására az egyházmegyei hatóságtól; ezen hatóság engedélye mellett alkalmazandó segédtanítóra nézve irányadók a püspöki kar által kiadott rendszabályok 22. és 24. §-aiban foglalt intézkedések, melyek értelmében azok választása és díjlevele egyházhatósági jóváhagyás végett mindenkor fölterjesztendő. A segédtanítók alkalmazása körül mutatkozó visszaéléseknek és törvénybe ütköző eljárásnak általános megszüntetését multhatatlanul szüzségesnek találván, van szerencsém a főhatóságot felkérni, hogy saját hatáskörében is eziránt megfelelően intézkedni, főleg pedig szigoruan megkövetelni sziveskedjék, hogy az idézett törvény értelmében segédtanítókul csak okleveles tanítók, vagy ilyenek hiányában tanítóképezdét végzett egyének alkalmaztassanak. Kelt Budapesten, 1891. évi január hó 17-én. Gr. Csáky Albin, s. k.

Tanítók kérvénye a képviselőházban cz. a. írja az *»Egyetértés«* febr. 1-i száma: A jan. 29-ki ülésben nagyobb terjedelmű eszmeeserét a tanítótestület kérvénye okozott Nagyön óhajtanó volna, hogy magában a képviselőházban is megbeszélnek tanítóink kérvényét, nevezetesen, hogy kiemelnek azt, a miről a sajtónak küldött bizottsági jelentés

meg sem emlékezik, hogy tanítóink sorsuk javítását célzó kérelmeket általános jelentőségű elvekhez kötötték. Ily elv például az, hogy az állam ezentúl a népiskolákat is, a középiskolák módjára felekezeti különbség nélkül segíyezhesse; továbbá az, hogy egészítse ki az állam a népiskolai oktatásnak csonkán hagyott intézeteit s ez úton emelje a tanítói állás tekintélyét, biztosítván a kiválóbb tanítók előmenetelét. Ezek az elvek részletesen ki vannak fejtve a tanítók kérvényeiben s egyáltalán nem érdemlik meg azt a kurta elbánást, melyben a kérvényi bizottság jelentése szerint Berzeviczy államtitkár részesítette őket. Ha e jelentést olvassa az ember, könnyen az alá a hatás kerül, hogy tanítóink Botond módjára döngetik a nagy kaput, mely előttük megnyitni nem akar. Az olvasó e felfogása pedig ép oly káros a közoktatásügyi miniszteriumra, mint a tanítókra. Azért kérjük képviselőinket, hogy világossítsák föl elsöben egymást, azután a közönséget a tiszta tényállásról a tanítók kérvénye ügyében.

Budapest népoktatási statisztikája. A fővárosi kir. tanfelügyelőnek a közigazgatási bizottsághoz bemutatott jelentése szerint Budapesten a tankötelesek összes száma 61,381. ezek közül mindennapi iskolás 40,280, ismétlő 21,101, fiu 30,224, leány 31,157. A mindennapi tankötelesek közül iskolába jár 38,138, nem jár 2,142, (5·3 százalék.) Az is-

métlő tankötelesek közül iskolába jár 13,533, iskolába nem jár 7,568, (35·8 százalék). Az összes tankötelesekből iskolába jár 51,671, iskolába nem jár 9,710 (15·8 százalék). Van a fővárosban összesen 249 iskola, és pedig minőség szerint 143 elemi, 7 felső népiskola, 18 polgári, 10 kereskedelmi, 19 ipar, 41 kisdudóvó, 11 szeretetház. Van összesen 836 rendes és 99 segéd-tanító, kik közül képesített 920, nem képesített 15. A törvénynek megfelelő felszereléssel nincs ellátva 3 iskola. Faiskola van 5 iskolában. Iskolakert van 48, nincs 201, tornatér van 79 nincs 170, könyvtár van 117, nincs 132 iskolában. A háziipart tanítják 8, nem tanítják 241 iskolában. A törvényben megszabott összes tantárgyakat tanítják 246, nem tanítják 3 iskolában.

Tanfelügyelők fizetésemelése. Csáky Albin gróf miniszter, mint értesülünk, abból az öt-ezer forint többletből, melyet tanfelügyelői illetményekre idei költségvetésébe fölvevett, hat tanfelügyelőnek emelte fel a fizetését 1200 forintról 1400 forintra. Ezenkívül a temes-, hunyad-, szepes-, sáros-, arad-, kükküll- és máramosmegyei tanfelügyelőknek az úti átalányát 200 frtről 400 frtra emelte, Kis- és Nagy-Küküllő-, Ung- és Beregmegyékben pedig egy-egy új segéd-tanfelügyelői állást szervezett.

LAMPEL RÓBERT (Wodianer F. és Fiai)

császári és királyi udvari könyvkereskedés kiadásában
Budapest, Andrassy-út 21. sz.

teljesen átdolgozott új kiadásban jelentek meg a következő tankönyvek:

Kuttner Sándor. Első oktat. a földrajzban. Teljesen átdolg. Suppan Vilmos és Laukó Albert. Ára 30 kr.	— Erster Unterricht in der Erdbeschreibung. In Fragen und Antworten. Ungearbeitet von Wilhelm Suppan. Ára 30 kr.
— Kis általános földrajz. Teljesen átdolgozták Suppan Vilmos és Laukó Albert. Ára füzve 48 kr., kötve 60 "	— Ugyanez Magyar és Német szöveggel. Ára . 40 "
— Első oktatás a földrajzban. kérdések és feleletekben. Átdolgozta Suppan Vilmos. Ára 30 "	— Kleine Schulgeographie. Umgearbeitet von Max Mayer. Ára 48 kr., kötve. 60 "
— Első oktatás a magyarok történetében. Teljesen átdolgozták Suppan Vilmos és Laukó Albert. Ára 30 "	— Erster Unterricht in der Ungarischen Geschichte. Umgearbeitet von Wilh. Suppan. Ára 30 "
— Első oktatás a magyarok történetében. kérdések és feleletekben. Átdolgozta Suppan Vilmos. Ára 30 "	— Erster Unterricht in der Ungarischen Geschichte. In Fragen und Antworten. Umgearbeitet von Wilhelm Suppan. Ára 28 "
— Magyarország története. Átdolgozta Mayer Miksa. Ára 40 "	— Ugyanez, magyar és német szöveggel. Ára . 40 "
— Ugyanez, magyar és német szöveggel. Ára . 60 "	— Leitfaden der Weltgeschichte. Umgearbeitet von Max Mayer. Ára 70 "
— Kis világtörténet. Átdolg. Suppan Vilmos. Ára 60 "	— Erster Unterricht in der Weltgeschichte. In Fragen und Antworten. Ungearbeitet von Max Mayer. Ára 30 "
— Első oktatás a világtörténetben, kérdések és feleletekben. Átdolgozta Mayer Miksa. Ára 30 "	— Ugyanez, Magyar és német szöveggel. Ára . 50 "
— Első oktatás a természetrajzban. Teljesen átdolg. Suppan Vilm. és Kozoesa Tivad. Ára 40 "	— Erster Unterricht in der Naturgeschichte. Umgearbeitet von Wilh. Suppan. Ára 40 "
— Első okt. a természetr., kérd. és feleletekben. Átdolgozta Suppan Vilmos. Ára 36 "	— Erster Unterricht in der Naturgeschichte. In Fragen und Antworten. Ungearbeitet von Wilh. Suppan. Ára 36 "
— Képes természetrajz. Átdolg. Mayer M. Ára 88 "	— Illustrierte Naturgeschichte. Ára 88 "
— Kis természettan. Teljesen átdolgozta Suppan Vilmos. Ára 36 "	— Kleine Naturlehre. átdolgozta G. Bogyánsky. Ára 30 "
— Irodalom történet magyar és német szöveggel. Átdolgozta Mayer Miksa. Ára 20 "	— Zemepis Uhorska. Ára 36 "
— Erster Unterricht in der Erdbeschreibung. Umgearbeitet von Wilhelm Suppan. Ára . 30 "	Mutatva példányokkal rendes tankönyvül való alkalmazás céljából bermentve szolgál a kiadóhivatal.